

Politikusokat, közéleti személyiségeket, művészeket szembesít korábbi nézeteikkel, s kérdezi mai véleményüket az ATV-ben szerda esténként,

negyed kilenctől
JUSZTI LÁSZLÓ.

A Pető Ivánnal folytatott beszélgetés rövidített és szerkesztett változatát közöljük.

■ *Goethe szerint a nagyurak, ha már nem nagyurak, bezuhanak a nagy sötét semmibe. Ön hogy érzi: zuhant vagy maradt?*

– Hál' istennek semmiféle nagyúr nem voltam. Nem változtattam a szokásaimon, mentalitásomon akkor sem, amikor pártelnök voltam. És igyekeztem magam arra trenírozni: ez nem élethosszig tartó foglalkozás. Így nem rázott meg különösebben, amikor elhatároztam, hogy lemondok. És megtaláltam a helyem valamivel lejjebb, hiszen országgyűlési képviselő maradtam.

■ *Nem érezte ezt bukásnak?*

– Nem, sőt felszabadultabb lettem, amint visszaléptem. Magánemberként különben is jól érzem magam. Közéleti ügyekben persze vannak problémák.

■ *De azért sikeresnek nem tekintheti magát...*

– Ha arra utal, hogy már az én időmben lejjebb ment az SZDSZ, emlékeztetem: sokszor elmondtam, nem feltétlenül személyemhez vagy az utódoméihoz kötődik pártunk népszerűségének mértéke. Ami pedig egyéni karrieremet illeti: ahhoz képest, hogy egykor milyen perspektívát láttam magam előtt – sikeres ember lettem. Hiszen akkor levéltári alkalmazotként dolgoztam, aztán a második legnagyobb párt elnökeként beleszólhattam az ország ügyeibe. Más kérdés, hogy mennyire hasonlít ma Magyarország arra, amit elképzeltem. Az utóbbihoz képest nem vagyok sikeres.

■ *Volt, amit utólag megbánt?*

– Hát persze, hogy volt. Például magam is azt gondoltam: a koalíciót olyan feltételekkel, amilyenek annak megkötése után, mondjuk, két évvel kialakultak, nem lett volna szabad fenntartani.

■ *Ön most az Országgyűlés kulturális bizottságának alelnöke. Ott is lenne miért hallatnia a hangját...*

– Ez most az egyik legszínvonalabb bizottság. Elnöke régi fideszes politikus. Mások miniszterek lettek, neki ez jutott. És hát nem különösebben érdekli a kultúra. Az ellenzéki képviselőknél pedig a bizottság munkájának formálásába nemigen van érdemi beleszólásuk. Többségi alapon dőlnek el az ügyek...

■ *Vannak-e önnek olyan nézetei, amelyeket módosított az idők során?*

– Nézeteim a szó tágabb értelmében nem változtak, bár biztos mondtam olyasmit, amit ma másképp mondanék... Botrányos leleplezésre készül?

■ *Ellenkezőleg: nemigen találtunk személyével kapcsolatos botrányos ügyeket...*

– Talán mert nincsenek ilyen ügyeim. Igaz, volt olyan – sajnálatosan sikertelen – próbálkozás, hogy bevonjanak az olajmaffiázók közé...

■ *Vegyük azért az ön egyik régebbi megnyilatkozását. E szerint: „...hozzám jó vagy rossz értelemben, de előítéletek tapadnak.” Milyen előítéletek?*

– Ez elég könnyen körülírható. Apám egykoron az ÁVH-határőrség tisztje volt. Ezzel próbálták kompromittálni, noha e tényt soha nem titkoltam. No de, így megfelelttem bizonyos sémáknak: zsidó, kommunista szülők gyermeke, nyilván bunda van abban, hogy már az előző rendszerben merészelt ellenzéki álláspontot képviselni.

■ *Eszerint a rendszerváltás idején elkerülhetetlen volt az ellenségkép-fabrikálás?*

– Akik a világ bajaira, a társadalom, a gazdaság átalakulásának bonyodalmaira nem keresnek reális magyarázatot, azok hajlanak arra, hogy például azt hirdessék: a zsidó nagytőke összeesküvése vagy a CIA mozgatja a világot.

■ *Egyesek szerint ma már a kommunizmus álcázott antiszemitizmus...*

Bár olyan helyzet lenne itt, hogy liberális pártnak ne maradjon tere.

– Ez valójában világmagyarázat. Persze az ember mondhatná: olyanok is kommunizálnak, akik párttagok voltak, megalkudtak az előző rendszerrel. Vagy hogy ma sokszor épp a kommuniztázók alkalmaznak a kommuniztázókra emlékeztető módszereket. De azért valóban sok ember szenvedett az előző rendszerben. Ezért sem szabad a kommuniztázást egybemosni az antiszemitizmussal.

■ *Mostanában azért a liberalizmus meg a libsi is fedőszó...*

– A liberalizmus meg a zsidóság azonosítása főként a politikai elit bizonyos köreiben dívik. Durvább esetekben a célja nyilván a diszkrimináció, mi több: a megsemmisítés. És vannak – a fenténél tágabb körben – olyanok, akik őszintén hiszik, hogy a világ bajaiért a liberálisok felelősek, s ha nem lennének, itt kolbászból lenne a kerítés...

■ *Fordítsunk a kérdésem: mire lehet büszke ma egy liberális politikus?*

– Föl lehet mondani a leckét: arra, hogy a liberalizmus a múltban és jelenben mit adott a világnak, nekünk. A XIX. század magyar nagyjai mind liberálisok voltak. És ma: a szabadságharcnak köszönhető, hogy az emberek között nézeteik, vonzalmak alapján nem szabad különbséget tenni. Azt, hogy általános törekvés: mennél kevesebb korlátot állíthasson fel az állam, a közhatalom. S oda vonuljon vissza, ahol közintézmények nélkül nem mű-

VENDÉGOLDAL

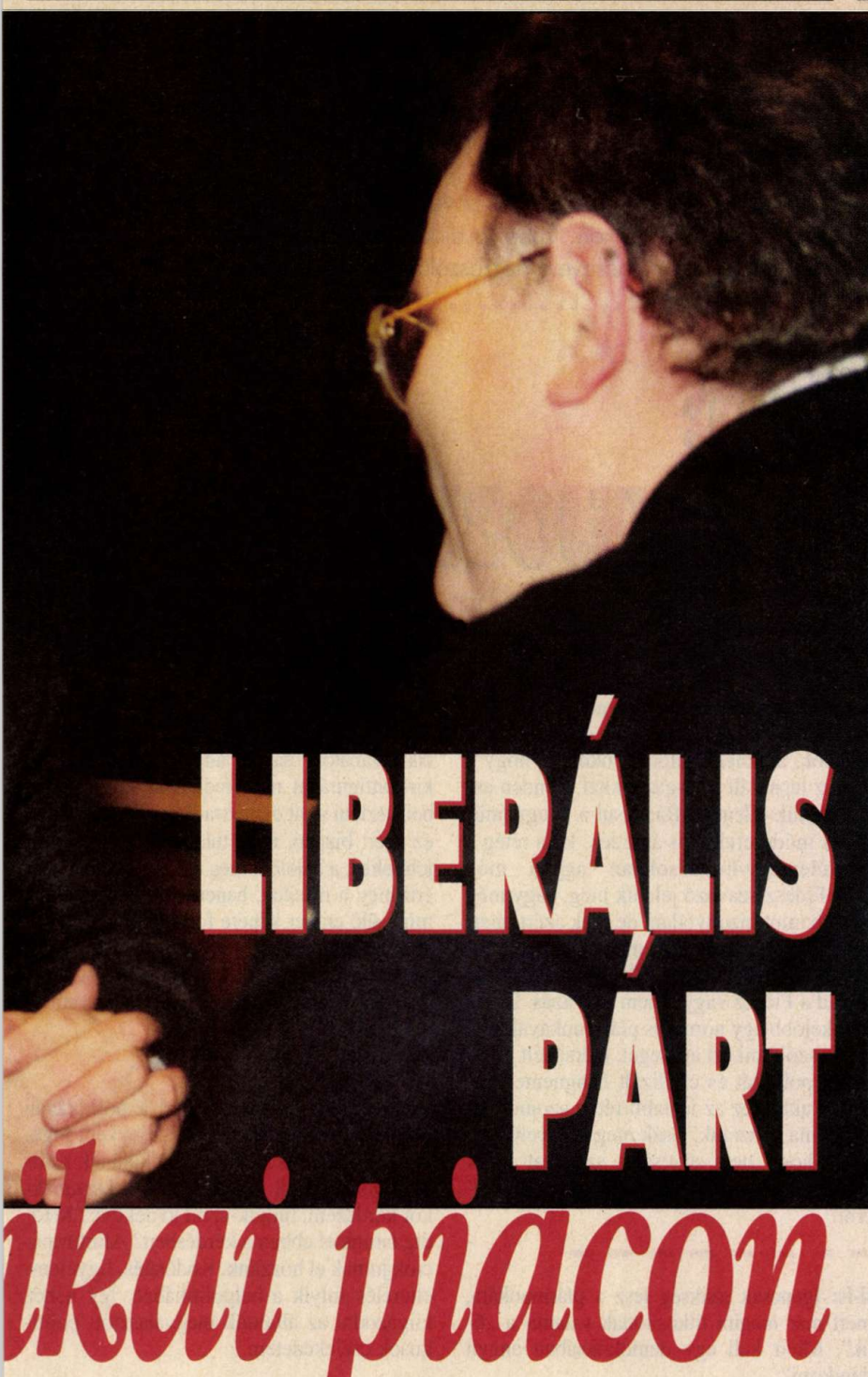
a politikus

ködik a modern gazdaság és társadalom. A liberalizmus eszméjéből persze sok mindent átvettek a szocialista, szociáldemokrata, kereszténydemokrata pártok. Épp ezért lehet közös nevezőt találni különböző pártokhoz tartozó emberek között.

■ *1992–93-ban Orbán Viktor még többször kijelentette: az egyetlen ember ön, akit az SZDSZ-ből feltétel nélkül átvenne. Milyen ma a viszonyuk?*

– Érdemben rég nem beszélgettünk. Valamikor a Horn-kormány idején a Liberális Internacionálé egyik külföldi ülésén találkoztunk. Jól elvöltünk egymással, politikai kérdések nem kerültek szóba. Azóta legfőljebb köszönünk.

■ *Ön annak idején azt mondta Orbánról: „Képességeit nézve jó adottságú politikus, összehasonlíthatatlanul kvalifikáltabb személyiség, mint bármelyik elődje.”*

LIBERÁLIS PART ikai piacon

– Amikor kormányra került, jó szándékúan igyekeztem őt megítélni...

■ *Pedig már nem volt felhőtlen az SZDSZ és a Fidesz közötti viszony.*

– Sosem vártam el egy másik párt politikusától, hogy azt tartsa helyesnek, amit én. Tehát tolerálni tudom, ha vitatkozom is vele, ha valaki az enyémtől különböző, de összefüggő nézetrendszer alapján technikai értelemben jó politikát csinál. Ezért esélyt adtam Orbán tehetségének s a Fidesznek. Reméltem: egy új generáció él a lehetőségeivel, és majd valami nagyon mást csinál. Orbánéktól azt lehetett várni, hogy a szó minden értelmében modern politikát csinálnak. Nem ez történt.

■ *És vajon a mai SZDSZ-nek maradt-e komolyabb esélye politikánkban?*

– Úgy hiszem, maradt. Ahogyan például a nagy demokratikus hagyományú angolszász országokban sem csak a két nagynek van sze-

repe. Így az SZDSZ is, ha reálisan számol az erőviszonyokkal és saját erejével, igenis érdemben beleszólhat a politikába. Például úgy, hogy nélküle esetleg nem lehet kormányt alakítani. Vagy, mondjuk, törvénytervezetek alakulásába beleszól nagyon racionális érvekkel, ami hatni fog. Nemcsak a politikára, de a közgondolkodásra is.

■ *Másként fogalmazva: a liberalizmus szabadságelvét úgyszólván minden parlamenti pártunk vallja. Mi maradt akkor az SZDSZ-nek?*

– Bár olyan helyzet lenne itt, hogy liberális pártunk ne maradjon tere. Ám ettől, sajnos, még nem kell tartanunk. Olyan országban, amelyben a köztelevízió a kormánypártok terepe, ott, enyhén szólva, csorbul a sajtószabadság. Holott a sajtószabadság alapvető liberális norma. De az emberi jogok tekintetében is jócskán van még teendő. Hiányoznak tör-

vények, hiányoznak az általános szabadságjogokhoz kapcsolódó normák. Az információs szabadság dolgában vagy abban, hogy mit csinálnak a hivatalok az adófizető pénzével, szintén nincs minden rendben. Olyan országban, ahol, mondjuk, egy miniszter a közpénzt magánpénzként használja, vagy ahol az állam úgy véli megoldani a gazdaság szabályozását, hogy visszaállamosít, ott aligha mondható, hogy már minden a modern világ liberális elvei alapján működik. Tehát igenis van olyan tér, amely egy liberális párt politikai tevékenységének sajátja lehet.

■ *Ám az SZDSZ volt kormányzati szerepben is, amikor jött a Tocsik-ügy. Ez elég keményen megrázza önt...*

– Aki házasságot köt, rendszerint úgy hiszi, örök életű lesz a frigy. Aztán sok minden történhet, amit az ember rosszul visel... Politikusként mindig szerettem volna diszponálni az engem illető ügyekben. Tehát amikor kényszerhelyzetbe kerültem, az valóban megviselt. Nem is láttam magam jónak abban a szerepben...

■ *1992-ben azt nyilatkozta: „Gyakorlatias és nem gyakorlatias liberalizmus között nem ismerek különbséget, nincs két SZDSZ.” Ma mintha mégis kettő lenne...*

– Politikai viták, nézetkülönbségek voltak akkor is, vannak ma is. Azért, mert két elnökjelölt nézete eltért egymástól, nincs szó arról, hogy a párt megvasadt volna e nézetek mentén.

■ *Eörsi István szerint mégis alapjaiban elmentés az SZDSZ eredeti értékeivel az, amit Demszky csinál...*

– Bizonyos idealizmus kapcsolódik a politikához. Jó lenne klubszerűen megbeszélni mindent, és akár nyilvánosan is keményen bírálni egymást. De hát a politikai piacon nem lehet klubszerűen működni, mert ennek óhatatlan következményei vannak. Bizony, erőskezü vezetésre van szükség, ami nem jelenti azt, hogy antidemokratikus legyen a párt...

■ *Önt nem épp az erős kéz jellemezte. Feladta volna elveit?*

– Az más kérdés, hogy én mire vagyok hitelesítő. Politizálási, irányítási technikámmal a politikai piacon, úgy látszik, ma nem lehet igazán eredményesnek lenni. A pártban is valószínűleg most már kevésbé van szükség kiegyensúlyozó technikára. De az nem morális kérdés, hogy valaki erős kézzel irányít-e vagy sem. Persze az erőskezü vezetőnek is szükségtelen bárkit megsemmisítő jelzőkkel minősíteni.

■ *Nem szeretném jóslásra kérni, mert tudom, ilyen nincs a politikában. Mégis megkérdezem: mi történik, ha 2002-ben a Fidesz felkéri önöket, hogy meglegyen a többség? És ha az MSZP felkérése érkezik címükre?*

– Szerintem a Fidesz nem kéri fel az SZDSZ-t. Ha mégis felkérné, az SZDSZ nem vállalná az együttműködést. Ha az MSZP lenne a „kérő”, megfelelő feltételek létrejötte esetén az SZDSZ-ben ezt bizonyára sokan támogatnák, de nem biztos, hogy a többség. Magam azt gondolom: ha az SZDSZ bizonyos nagyságrend alatt marad, nem tud megfelelő súllyal megjeleni az adott kormányban, akkor tehát nem szabad koalícióba lépni. ■